

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan popoldne.

Mesečna naročnina:

V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo in upravnništvo: Wolfova ulica št. 1/1.
Telefon 213.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisanim vprašanjem naj se priloži znak za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.633.

Heidelberg — Zagreb.

V obeh mestih zasedata skoraj istočasno pravniški kongresi. To sicer še ni nobena zanimivost, ker bi l. 1924 lahko imenovali leto kongresov, toliko jih je že bilo, zelo ali manj važnih, interesantnejše pa je, da so jugoslovanski pravniški krogi vendarle enkrat tudi poskusili s sintetično prakso.

Nismo tako brez dobrih pravniških strokovnjakov v Jugoslaviji; saj bomo njih imena v najserioznostnejših inozemskih znanstvenih publikacijah, v revijah kakor v knjigah, v recenzijah kakor v polemikah. Le da je bilo to precejšnje pravno-znanstveno bogastvo dosti neracionalno izrabljano, prav tako, kakor naša prirodna bogastva, o katerih se širokoustno ravno v isti meri, kakor je za nas njih rentabilnost malenkostna. Združiti dragoceno prakso v predvojni solidnosti izkušeni strokovnjakov, teoretično poglobljenost nekaterih vseučiliških pravoslovcev in svežo agilnost nekaterih mlajših moči k skupnemu delu, to se je posrečilo še le šesto leto po ujedinjenju. Razmeroma pozno sicer, pa vseeno davno ne prekasno.

Kakor v Heidelbergu, tako se vrše v Zagrebu debate v znamenju časa. Nič teoretične plesnivosti ni v programih kakor pred vojno, sama praktična sedanjost. V obeh mestih se razvema v debati ognju, preskušeni duhovi radi provedbe ustave, radi konkurznih in poravnalnih težkoč, radi valutarnih in davčnih problemov, na katerih je sedanjost tako bogata.

Samo najnujnejši problemi v malok številni izbori; kajti pravni red se je močno preorientiral in danes tudi ni več, kar je bil pred desetimi leti, ko je svojo kanonično starost še preživljala liberalna, takozvana »pravna« drjava. Danes si prisvaja pravo neštete nove dolžnosti. Predvsem demokratične. Demokratične v smislu enakosti, ne več svobode, ki je liberalizem ni mogel uveljaviti brez gospodarskega rojstva. Tedaj radi te svobode zakonodajna industrija tudi daleko ni toliko cvetela kakor pa zdaj, ko se je nekdanji »nočni čuvaj« spremenil v »usmiljeno sestro« v socialno-politično državo. Nič proti temu, to je bilo pravilno, potrebno in pravično, pogrešek je samo v tem, da se princip pretrgava, kakor sploh vsaka lepa misel. Tako se je zgodilo, da je posameznik postal že pravi ujetnik v tesni kletki, spleten od samih, neprestano se množecih paragrafov, kazenskih, prometnih, civilnih, inženjerskih, zdravstvenih, trgovskih, nasprotujočih si v temeljnih načelih eden drugemu, mučecih ubogega posameznika, ki si zares ne more več spoznati v tej bujni vegetaciji državnih predpisov.

Ze rajni dr. Jul. Omer je v osemdesetih letih tožil o zanemarjenosti v legislativi, kamor so jo vnesli parlamentarci ter prorokoval degeneracijo notnotehnike. Pri nas je disorganizacija v legislativni tehniki že skoraj virtuoza in uradno časopisje zbirka »lepih« anomalij. To pa prav zato, ker so pravniški držali doslej preveč v abstinenci, ker niso nastopali enotno, temveč ako izvzamemo od ministrstev imenovanen specialne komisije, vsaki za sebe. Da so naši pravniški uveljavljali več korporativnega duha, bi važni naši zakoni in naredbe ne imenovali kot svoje očete ljudi, ki so kot nototehniki manj kot diletanti. Pri tem pa smo v zasebnem življenju tako oprezni, da bi n. pr. stavbe svoje vile ne poverili stavbeniku-diletantu, ki je po poklicu klinčavničar. Zakaj je n. pr. naša agrarna zakonodaja tako žalostno-slavna? Zato, ker se je postopalo nepravniško, ker se sploh ni vedelo, kakšen material je potreben, kako ravnanj s slučajno danim materijalom, kako unesti trden princip v zamisel, splesti spremembo v logično celoto ter naposled toli važno stvar včleniti v dani pravni in socialni sistem tako, da ne bo preveč trenja in konfliktov z že obstoječimi pravnimi normami in gospodarskimi samoumevnostmi. Podobni so bili stanovanjski zakoni, tako se je tretiralo takse, narodno zdravje, izseljenstvo in sto drugih nadlog.

Seja ministrskega sveta.

VOJNA ODŠKODNINA NEMČIJE
NAŠI DRŽAVI.

Beograd, 19. septembra. Sinoči se je vršila v predsedništvu vlade najprej konferenca med Davidovičem, Korošcem, Nastasom Petrovičem in Marinkovičem. Po tej konferenci se je vršila seja ministrskega sveta, ki je trajala od 5. do pol 8. ure zvečer. Na seji so razpravljali o vprašanju izvršitve obsodb v agrarnih procesih v Dalmaciji. Zlasti se je v tem pogledu poudarjala pravna stran naredb ministrskega sveta od marca meseca 1921, ki se nanaša na to zadevo. Vprašanje, ali je postal ta odlok zakon, še ni rešeno in se bo ponovno ugotovila pravna stran tega vprašanja. Na seji so dalje razpravljali o osebnih vprašanjih gradbenega in notranjega ministrstva. Zanimivo je tudi Marinkovičovo poročilo, da nam bo po novem sporazumu odnošno po Dawesovem načrtu Nemčija izplačala za mesec oktober 4 milijone

zlatih mark v blagu vojne odškodnine. Dalje je bilo na seji podpisanih nekoliko resornih ukazov gradbenega ministrstva, katere je takoj po seji Nastas Petrovič odnesel kralju na Belje in mu ob tej priliki tudi poročal o položaju.

DANAŠNJA SEJA VLADE.

Beograd, 19. septembra. Danes do pol 14. ure se je vršila v kabinetu g. Davidoviča konferenca ministrov, kateri je prisostvoval tudi državni podtajnik notranjega ministrstva Cemović. Na konferenci so razpravljali o novih pojavih komitskih in kačaskih čet v južni Srbiji, vsled česar je v onih krajih ogrožena javna varnost. Vlada je sklenila, da potuje danes zvečer v južni Srbijo g. Cemović, ki bo ugotovil stanje javne bezbednosti in bo v ta namen prepotoval levi breg Vardara vzdolj bolgarske meje in prav tako tudi naše mejno ozemlje ob Albaniji. Gosp. Cemović bo nato poročal vladi o stanju v južni Srbiji.

Politični položaj neizpremenjen.

Beograd, 19. septembra. V političnem življenju ni zabeležiti nobenega novega dogodka. Pričakuje se odgovor iz Zagreba, kakor bo takoj položaj razčiščen. Splošno se smatra, da je vsako presenečenje izključeno, ker je tako na vladni, ko tudi na Radičevi strani trdna volja, da se sedanjí položaj utrdi. Vstop Radičevih poslancev v vlado je samo vprašanje nekaterih dni, izvršil se bo pa gotovo. Načeloma je dosežen že popoln sporazum in sedaj gre le še za podrobnosti. Glede malega delovnega programa vlade je že dosežen popoln

sporazum, zelo verjetno pa je, da se bo ta sporazum še razširil in da bodo v njem zapopadene osnove sporazuma med Srbi in Hrvatmi. Opozicija polagoma uvideva, da njene atake niso rodile onega uspeha, katerega je pričakovala. Pomembnih izprememb v političnem življenju se pričakuje od procesa proti bivšim, zaradi korupcije obtoženim ministrom. Zelo mogoče je, da bo povzročil potek procesa razširjenje sedanje vlade in da dobimo potem pravo delovno vlado.

KONKORDAT.

Beograd, 19. septembra. Sinoči se je vršila v verskem ministristvu konferenca med dr. Korošcem in predstavnik katoliške cerkve v naši kraljevini za zaključitev konkordata z Rimom. Konferenca so se udeležili zagrebški nadškof dr. Ante Bauer, ljubljanski knežškof dr. Anton B. Jeglič, dr. Akšamović, nadškof v Djakovu in dr. Josip Smolaka, naš poslanik v Vatikanu. Danes se konferenca nadaljuje.

NOV POSLANIK PRI VATIKANU?

Beograd, 19. septembra. Ob 11. uri dopoldne je posetil Davidoviča naš poslanik pri Vatikanu dr. Jos. Smolaka. Politični krogi trdijo, da hoče Korošec dr. Smolako odstaviti in postaviti na njegovo mesto svojega prišaja. Dr. Smolaka bo počakal prihod kralja v Beogradu.

NADŠKOF BAUER PRI DAVIDOVIČU.

Beograd, 19. septembra. Danes jutraj sta posetila Davidoviča zagrebški nadškof dr. Bauer in djakovski škof dr. Akšamović, ki sta mu poročala o prošli konferenci škofov v Djakovem.

POSLANEC BATINIĆ PRI DAVIDOVIČU.

Beograd, 19. septembra. Poslanec HRSS dr. Batinić je posetil danes predsednika vlade. Poset je bil čisto političnega značaja, predvsem glede vstopa HRSS v vlado.

SOVJETSKA ČETA NAPADLA RUMUNSKO VAS.

Beograd, 19. septembra. Iz Bukarešte poročajo, da se je neka bolševiška četa pripeljala po Donavi v motornem čolnu in napadla sela Tatar Bunar in Nikolajevsko v Besarabiji. Oblasti so takoj vzpostavile red. Prebivalstvo je zelo vznemirjeno.

Mariborčani!
V nedeljo
vsi na volišče!

Novi umori na Bolgarskem.

Sofija, 19. septembra. Vlada je proglasila obsedno stanje po celi državi radi velikih neredov, ki se dogajajo dan za dnem. Uboji na Bolgarskem se nadaljujejo. Včeraj so bile v Sofiji ubite dve osebe, ena na Bulevaru Marije Lujze, druga pa na Trgu sv. Nedelje. Ubijalci so ostali neznani, v Plovdivu je bil v sredini mesta ubit Čedomir Kantardžiev, intimen prijatelj znanega vojvode Janreta Sandanskega. V Varni so bili izvršeni včeraj trije uboji. Kakor v vseh ostalih slučajih, so ostali morilci neznani.

Beograd, 19. septembra. Iz Sofije poročajo, da je bil ubit eden najver-

nejših prijateljev Aleka paše Georgi Denkov, lastnik strugarnice v Džumaji, katero so po njegovi smrti komiti zažgali.

KAKO JE BILA ODKRITA ZAROTA?

Beograd, 19. septembra. Bolgarski listi poročajo, da je bila zarota proti Todoru Aleksandrovu odkrita na ta način, da so pristajši T. Aleksandrov prijeli kurirja Aleka paše in pri njem dobili pismo naslovljeno na Cankova urednika »Lindenar«, v katerem Aleka paša poroča, da je T. Aleksandrov ubit in da je položaj za zarotnike ugoden.

Pogreb Aleksandrova.

Sofija, 19. septembra. Včeraj jutraj so bili v Sofiji nalepljeni plakati na vseh javnih lokalih in delavnicah. Plakati so imeli napis: »Todor Aleksandrov — žalovanje — zaprt!«. Trgovci si niso upali odpreti trgovin, da ne bi raztrgali plakatov, s katerimi so bila zapечатena vrata. Tudi vse šole so bile zaprte. V cerkvi na Trgu sv. kralja je sofijski metropolit Stevan opravil obred za umrlim Todorom Aleksandrovim. Pri petju »Večnaja pamjat« je ljudstvo

klečalo cele pol ure. Nato so se vrstili govori predsednika makedonskega komiteta Kuseva, dalje Antonova, predsednika ilindenske organizacije in Razvigeva, predsednika makedonskega omladinskega saveza. Kusev je poudaril v svojem govoru, da je Todor Aleksandrov rešil vso Evropo in je bil umorjen na inicijativo Rusije, ki je smatrala makedonsko organizacijo za sredstvo, ki bo upropastilo Bolgarijo.

Italijani o odnošajih med HRSS in vlado.

Bologna, 19. septembra. Današnji »Il resto del Carlino« prinaša od svojega zagrebškega dopisnika članek pod naslovom »Hrvat na poti proti Beogradu«. Članek opisuje na kratko položaj v naši kraljevini in omenja zlasti borbo demokratov, združenih z avtonomisti, ki so vrgli Pašić - Pribečevićovo vlado. List piše, da se položaj sicer nekoliko čisti, vendar pa še danes ni prave jasnosti. Toda kljub temu je na vidiku sodelovanje vlade z Radičem. Naj bodo Radičeve namere kakršnekoli, vendar je gotova stvar, da se Hrvati pomikajo proti Beogradu in da bodo

v kratkem času postali celo kraljevi ministri. Dejstvo je tudi, da obstoje moštvi med Zagrebom in Beogradom, za enkrat pa je vseeno, kaj bo šlo po teh mostovih. Gotovo je tudi to, da od sedaj naprej ne bo mogel nihče očitati Beogradu, da ravna s Hrvati kot z vojnim plenom, na drugi strani pa tudi nihče ne bo mogel očitati Hrvatom, da vodijo sterilno politiko in da so asenizirali še v principih iz sovražstva proti Srbom. Na koncu opisuje članek zadnje zborovanje HRSS v Zagrebu, o katerem se je izrazil zelo pohvalno.

PRED ZASEDANJEM ITALIJANSKEGA PARLAMENTA.

Rim, 19. septembra. Danes se sestane ministrski svet, ki bo določil dan zasedanja zbornice. V političnih krogih je vzbudila precejšnje zanimanje vest, da je Mussolini v Neapolju konfiriral z bivšim predsednikom zbornice De Nicolom, ki je svojčas že sprejel kandidaturu na državni listi, a pa je pozneje zavrnil. Iz tega sklepajo fašistovski listi, da se bo De Nicola udeležil zasedanja zbornice. Na programu zasedanja je predvsem vprašanje novega tiskovnega zakona, ki bo izdelan v najkrajšem času.

DVE STRUJI V ITALIJANSKI LIBERALNI STRANKI.

Rim, 19. septembra. Priprave za sklicanje kongresa liberalne stranke bodo kmalu gotove. Kongres se bo vršil prve dni oktobra v Livornu. Liberalci se dele na dve skupini, na eni strani Salandra, ki je za skupno brez-pogojno sodelovanje s fašisti, na drugi strani pa je skupina, ki je za sodelovanje le na podlagi gotovega in določnega programa. Ta program pa mora voditi k normalizaciji razmer. Salandra je bil pozvan iz Ženeve v Rim, da se liberalci-desničarji še pred otvoritvijo kongresa sporazumejo za skupen nastop na kongresu.

PRED ITALIJANSKO - NEMŠKO TRGOVINSKO POGODBO.

Rim, 19. sept. Minister za državno gospodarstvo je poslal v Berlin pismo na nekega visokega uradnika, da pripravi vse potrebno za pogajanja med Italijo in Nemčijo za sklenitev trgovinske pogodbe.

ITALIJANSKO - ŠVICARSKA POGODBA.

Rim, 19. sept. Prijateljska pogodba med Italijo in Švicco bo podpisana v soboto. O pogodbi bo poročal min. predsednik na današnji seji ministrskega sveta.

Borzna poročila.

Ljubljanska borza, dne 19. septembra.

Vrednote.

Delnice: a) Denarni zavodi: Celjske posojilnice denar 210, Ljublj. kred. banka denar 225, blago 240, Merkant. banka denar 123, blago 130, 1. Hrvat. št. denar 916, blago 922, Slav. banka denar 100, blago 102, b) Podjetja: Strojne tov. in livarne denar 150, blago 154, Druž. papir. denar 123, blago 130, Trbov. prem. družba blago 475. Založnice itd.: 4 in pol odst. kom. zad. delz. banke denar 90.

Produkti.

Bordonalni frko meja denar 515, tram monte frko meja blago 415, deske I. II. frko meja denar 630, deske III. od 14 cm naprej media 22, denar 415, remelj 35/70, 70/70, 40/80, 80/80, 4 m frko meja denar 615, drva suha bukova 1 m dolz. frko meja denar 22, 2 v. denar 26, blago 27, zakl. ogelje I. vilano eksp. blago denar 124, pšenica domača frko LJ. denar 365, pšenica bačka frko bačka post. 75/76 kol. 2 v. denar 350, blago 350, zakl. koruza bačka frko bačka post. blago 290, oves bački frko bačka post. blago 270, suhe gobe po kak. denar 50 do 58, fižol ribičan brutto za netto frko Postojna trans. blago 700, fižol ribičan netto frko LJ. denar 600, fižol prepelčan netto frko LJ. denar 525, fižol mandalinet netto frko LJ. denar 400, konoplja mandžarska brutto za netto frko LJ. blago 880, otrobi pšenični frko LJ. blago 225, pšenična moka »0« bačka frko bačka post. bl. 540, pš. moka »2« bačka frko bačka post. blago 480, divja repica frko slov. post. blago 260, krompir uzančni frko naklad. post. denar 120, blago 130, seno I. sladko prešano frko LJ. denar 75, vino belo doleno, štajer. Hrvat. po vzorcu frko naklad. post. denar 715, blago 800, jeklo po vz. frko vagon naklad. post. blago 71.

Curli. 19. sept. Beograd 7.35, Praga 15.90, New York 529.75, London 23.63, Pariz 28.05, Milan 23.50, Dunaj 0.00747.

Trst, 19. sept. Predborza: Beograd 31.50—31.60, London 101.80—101.90, Pariz 122.30—122.60, New York 22.75—22.80, Curli. 429.50—431, Dunaj 0.0320—0.0323, Praga 68.30—68.60.

Beograd, 19. septembra. Dunaj 10.25—10.35, Italija 317.50—318, London 318—323, New York 71.25—71.30, Pariz 384, Praga 218, Curli 13.50—13.70.

Zagreb, 19. sept. Dunaj 10.1750—10.3750, Italija 317—320, London 324.50—327.50, New York 70.75—71.75, Pariz 388—390, Praga 217—220, Curli 13.60—13.70.

Po umoru Aleksandrova.

Polagoma postajajo jasnejši vzroki zadnjega pokolja med makedonstvujušimi. Po sklenitvi prijateljske pogodbe med Jugoslavijo in Italijo niso dobili makedonstvujušči nobene podpore več od Italije. Prišli so zaradi tega v velike zadrege. Aleksandrov se je zato obrnil na sovjetske za pomoč. Poslal je v Moskvo svoje zaupnike. Bil pa je dvakrat odbit. Končno pa se mu je le posrečilo, da je sklenil sporazum s sovjeti in nato je pričela Moskva pošiljati denar. Kljub temu pa je ostal Aleksandrov zvest podpornik vlade Cankova in odločen nasprotnik bolgarskih komunistov. Ker so pa tudi drugi makedonski voditelji prejeli denar od sovjetov in ker so se smatrali vsled te podpore vezane, so postali nasprotniki vlade Cankova in povdarjali, da ni naloga makedonske organizacije v tem, da podpira vlado Cankova, temveč da osvobodijo Makedonijo od Srbov in Grkov. Konflikt je raste in končno je bil sklenjen umor Aleksandrova. Če je dala Moskva naročila za umor, še ni dokazano. Obenem so hoteli makedonski pristaši Moskve ubiti tudi Protogerova, ki je pa bil samo lahko ranjen.

Boji med makedonstvujušimi še niso prenehali. Ker pa podpira vojska celotno pristaše Protogerova, ni izid boj dvomljiv. V vse kraje, kjer so pristaši sovjetskih macedoncev močni, je bila poslana vojska. Govori se, da misli vlada mobilizirati milico in z njeno pomočjo popolnoma zatreti nasprotnike Protogerova. Vojska liga vodi vse operacije pristašev Protogerova. Gospodar položaja je sedaj Protogerov, ki namestila izvršiti korenito čiščenje v makedonskih organizacijah. Verjetno je, da bo izročil Protogerov vodstvo komiteja Vojni ligi, s katero vodi neprestano pogajanja. Ubijalca Dimova in Kovačeva, devetnajstletni Kikiričkov in 27 letni Vasiljev sta umor priznala. Izjavila sta, da jima je bilo od macedonske organizacije naročeno, da umor izvršita in da se po umoru javita oblastvom in da niti ne poskusita pobegniti. Naj vidi svet, kako silna je macedonska organizacija in da se po njenem nalogu izvrše umori, pa čeprav morilci vedo, da jih čaka smrt.

V Južni Srbiji je smrt Aleksandrova delovala najbolje. Vse macedonske organizacije so zbegane in vera v zmago makedonstvujuših je uničena.

Izkoriščanje delovne sile v rudnikih Jugoslavije.

II

Skupen račun.

V vseh rudnikih družbe je zaposlenih približno 9000 delavcev, ki imajo okrog 14.000 rodbinskih članov. Od teh je približno ena tretjina, t. j. 3000, akordantov, ostalih 6000 pa dela na štiht.

Povprečna plača delavcev na štiht (brez rodbinskih doklad) znaša okrog 33 Din. Za te plače se izda na leto okrog 102 milijona dinarjev. Za rodbinske doklade (po 4 Din na 14.000 v 312 dneh) se izda okrog 17 milijonov dinarjev.

Akordanti (3000) pa dobe na dan po 10 Din več, kar znaša na leto 10 milijonov dinarjev.

Skupni izdatki za delavske plače bi znašali torej v vseh revirih družbe pri sedanjem stanju 129 milijonov dinarjev na leto. To se tudi precej točno vjemata z od strani družbe priobčeno izjavo, da so izgnali rudarji za vsak mesec stavke na zaslužku po 10 milijonov dinarjev.

Družba bo dala delavcem od približnega izkupila 415 milijonov dinarjev plače 129 milijonov. Za kritje ostalih izdatkov ji bo ostalo 286 milijonov dinarjev.

Kričečega nesorazmerja teh števil ne moremo dokazati iz javnih računov Trboveljske premogokopne družbe — ki niso javni računi. Zato pa se lahko opremo na bogato statistično gradivo, ki ga povzemamo iz raziskavanj in publikacij Mednarodnega urada dela in iz poročil, ki jih imamo od rudarske internacionale v Londonu, oziroma nje priključenih zvez.

V Angliji odpade od prodajne cene premoža 80 odstotkov na materialne in druge izdatke in 13 odstotkov na podjetniški dobiček. V Poruhurju računajo produkcijske stroške za 0,88 ton premoža tako-le: 5,15 z. m. (100 Din) za kopača, 5,58 za soudeležene delavce (117 Din), 5,59 Din za uradniške plače (118 Din), 3,51 z. m. (70 Din), za materialne izdatke, 0,40 z. m. za davke, 1,14 z. m. za odpise (2 — 24 Din), 2,55 z. m. (51 Din) za podjetniški dobiček. Skupni produkcijski stroški 19,29 z. m. (ali 380 dinarjev).

Sledi pregled nam dokazuje, v kakšnem razmerju so v zapadnih deželah, kjer ni omogočena inflacija ribarjenja v kalnem, delavske plače s produkcijo.

Produkcija na štiht in delavca in delavske plače.

(Po zgoraj označenih virih x)

	Prodnj. v ton, na dan in jam. delavca	Vrednost premoža na tonu povprečje	Vredn. dnevno. produkt. jam. delavca	Povprečna plača rudarja	V odst. produkcija
Amerika	3,81	7 dol.	26'67 dol.	7'5 dol.	28%
Anglija	1,39	27 sh.	36'93 sh.	12 sh.	33%
Nemčija (Porurje)	1,26	30 zm.	37'8 zm.	6 zm.	16%
Francija	1,04	108 fr. x1	112 fr.	35 fr.	31%
Avstrija	0,82	300.000 A.K.	246.000 A.K.	45.000 A.K.	18%
Jugoslavija (Trbovlje)	0,82	295 Din	242 Din	242 Din	19%

x) 1 Podatki manj zanesljivi.

Povprečna predvojna cena je znašala v Trbovljah za tono 17 K. Povprečna predvojna cena za 0,82 ton 14 K. Povprečna plača predvojna za 5 K ali 29 odstotkov vrednosti produkcije.

V procentih produkcije izraženo se je gibala delavska plača tudi pri nas, kakor v vseh srednji Evropi pred vojno približno v višini 30 odstotkov vrednosti premoža, ki odpade dnevno na produkcijo jamskega delavca. Sedaj je padel pa delež na 18 odstotkov, kar znači redukcijo na 60 odstotkov normala, ki je po drugod v veljavi.

Različna tehnična izpopolnitev jamskih obratov in naravnega bogastva rudnikov povzroča, kot nam kaže zgornja razporeditev, da ogromno razliko v produktivnosti delavne sile. Vendar jemlje za svoj del ka-

pital tam, kjer je k produktivnosti najmanj pripomogel, največ.

Tako prihajamo do ogromne razlike med rudarskimi zaslužki: Medtem, ko zasluži ameriški rudar do 3000 Din na teden, zasluži angleški 1.200, francoski 900, nemški 600 in jugoslovanski 280 dinarjev!

Najsi bi bila kakšna malenkost v zgornji celoti, tudi napačna, celotne slike to ne izpreminja.

Ta celotna slika jasno kaže, da spadamo v krog tistih držav, kjer uganja povojni kapitalizem najhujše orgije.

Koliko bi morala dati Trboveljska družba za plače, ako bi dala za plače 60 odstotkov produkcije?

Dati bi morala 249 milijonov, dala pa je v resnici 128 milijonov. Ta svota je za 55 odstotkov nižja kakor normalna.

Tako prihajamo tudi po tej poti do ugotovitve, da znašajo delavske plače le približno 60 odstotkov običajnega normala, ki bi bil v tem slučaju lahko dosegli, ker računata družba za produkt normalno ceno.

Tudi po angleški kalkulaciji bi ostalo družbi za materialne izdatke še 111 milijonov dinarjev, za dividende in obresti 55 milijonov dinarjev.

Ali je verjetno, da izda družba za tekoče materialne izdatke — ne za investicije — na leto po 111 milijonov dinarjev. Poznavalec razmer se zdi to izključeno.

Oni pravijo, da izdaja družba te od delavskih plač odtrgane kapitalne za investicije.

To je tudi nad vse verjetno. Trboveljska je zidala Rajhenburg, zidala dragocene palače, stanovanjske hiše in obrate.

Ali so dali denar za to delničarji? Niso ga dali, vsaj po ogromni večini ne. Vse te ogromne vrednote so jim poklonjene. Stonihijske vrednote — izžete iz našega delavstva so tuji delničarji poklonjene, da bodo mogli iz tega pravega naslova se naše otroke izžemati!

Kdo ne uvidi vse nezadržanosti tega početja? Kako je mogoče, da se ne zgane proti temu izropavanju vsa naša javnost, z vlado in ministri na čelu.

Te številke nam pravijo, kaj so kolonije. Ali hočemo ostati brez odpora kolonij?

Pred tribunal ljudske sodbe spadajo prejšnje vlade in tisti naši ljudje, ki so se dali podkupiti z upravnimi mesti in drugimi ugodnostmi, da molčijo k temu početju in ki so pošiljali orožništvo med delavstvo, ki zapuščajo v topi resignaciji iz protesta proti temu brezpravnemu stanju ročno grudo.

Apeliramo na sedanjo vlado, da se zgane!

Zahtevamo od nje, da pokrene rudarsko vprašanje na celotni fronti, ker je to izkoriščanje le za to mogoče, ker tudi država v svojih rudnikih bolje ne postopa.

Zahtevamo dejanj, ne obljub in prazne demagogije!

Mi nočemo biti kolonija!

Politične vesti.

— **Interesantna debata na seji HRSS.** Ko se je razpravljalo na seji HRSS o nakupu Prilpice palače, je izjavil Radić, da bo takoj poiskal novo stanovanje, kakor hitro bo palača kupljena od zadruge Hrvatski seljački dom. On ima sicer samo štiri sobe in za najemnino plačuje veliko več kot ostali najemniki, ampak noče da bi izgledalo, da izrablja HRSS. Tedaj je vstal zastopnik Velečič in pričel govoriti, da bi bila sramota za HRSS, če bi se nje predsednik izselil iz palače, kakor hitro bi ta prenehala biti last Prilpice. Njegovim argumentom se je Radić končno s velikim prepogovarjanjem udal. Kar smili se nam Stipica, kako se je moral prepogovarjati.

— **Madžarsko-sovjetski sporazum.** Med sovjetskimi zastopniki Krestinskimi in madžarskimi poslaniki Kanya je bil sklenjen sporazum o obnovitvi diplomatskih odnosov med Madžarsko in Rusijo. Vest o sporazumu je med trgovskimi krogi Madžarske zelo ugodno uplavala, dočim je politični krogi ugovarjali. Zato je vprašanje, če bo mogla madžarska vlada dogovor uresničiti.

— **Konec absolutizma v Španiji.** Porazi Spancev v Maroku so olivno popolnoma izpodkopali temelje vlade Primo de Riverre. Z vsi sigurnostjo se zatrjuje, da bo poveril kralj sestavo vlade generalu Weyleru, čeprav naloga bo pripraviti tla za parlamentarno vlado. V ta namen bo vzel general Weyler v svoj kabinet zastopnike vseh monarhističnih španskih strank.

— **Sovjetski gospodari Georgije.** Kakor je bilo pričakovati, tako se je zgodilo. Revolucionarji so uživali sicer velike simpatije, toda sovjetom se niso mogli upirati. Angorska vlada je izjavila, da ostane nevtralna in že to je bil dokaz, da je uspeh revolucionarjev izključen. Sovjetski listi ostro napadajo Anglijo in Francijo, ker so njeni zastopniki nastopili na zasedanju Zveze narodov proti preganjanju georgijskih revolucionarjev, češ da so se s tem vmešavali v ruske notranje zadeve.

OBLEKE

narejene največja izbira

samo v trgovini
O. BERNATOVIĆ
MESTNI TRG 5

Angležinja.

»Bilo je to še v času, ko je v Covent Garden vsako jutro prihajalo mnogo voz s konjsko vprego«, je pripovedoval Jerome Palare. »Jaz sem odhajal jutraj, predno sem se napotil v svojo pisarno, v Covent Garden, kjer sem motril divno cvetje in sadje in užival raznobitost... Krasna je doba mladosti... London je pustil v meni sladke spomine... Moj stric Teodor me je poslal v Veliko Britanijo.«

»Potrebno je, da se naučis dobro angleško,« je dejal on. »To bo zelo velike koristi za tvojo trgovino... ki bo itak postala tvoja.«

»V Londonu sem služboval pri Vilisu, Pittkotu in komp. znanih uvoznikih čaja, kave, cimeta, popra, žafrana in vanilije. Po izrecnem naročilu svojega strica, ki je razumeval, kaj je mladost, sem delal samo od pol desetih do treh. Na ta način sem imel dosti časa za uživanje, in užival sem, ker sem ljubil sprehode, gledališče in čitanje, sovražil pa alkohol in tobak.«

Stric mi je pošiljal lepo vsoto za vzdrževanje; Vilisu in Pittkotu se je zadelo potrebno, da me nagradita za moje delo in sta mi dajala po tri funte tedensko... Imel sem torej polne žepa in sem mogel hraniti denar za potovanja, ki sem ga nameraval napraviti koncem svojega bivanja na Angleškem.

Bil sem že osemnajst mesecev pri Vilisu in Pittkotu, ko sem se spoznal z Margaretto Butchevo, podajalko v neki trgovini v Covent Gardenu.

Kakor se često pripeti mladim Angležinjam, je bila tudi Margaretta Butcheva angleške lepote. Njeni lasje so bili kot zlato žito, oči kot sijajno zelena jezerska voda, lice pa kot sveža, zrela breskev...

V tem času je bila moja duša prepolna hrepenenja in sanj. Vajubila sem malo prodajalko. Seznanil sem se z njo. Bila je ljubezna in prostodušna, poslušala me je, in kadar sem ji rekel, da jo ljubim, je vzkliznila.

Potrebno je, da ozdravite, gospod. Ne bova se videla več...

Ogibala se je srečanja z menoj, mene pa je obsedel demon ljubezni in vedno sem našel način, da sem se sestal z njo. To ni bilo navadno ljubezensko hrepenenje. Strah sem trpel, nič več nisem jedel, hujšal sem in postal sem bled... Nekaj tednov mi ni dovoljevala, da govorim z njo; kratko je odgovarjala na moj pozdrav in bežala je pred menoj...

In vendar je ona najprej prišla k meni in mi dejala:

»Zalostno vas je pogledati, gospod... in ni lepo. Ni se vam treba tako zapuščati.«

»Kaj naj napravim?« sem vzdihnil.

»Samo na vas mislim vedno; ljubim vas bolj kot svoje življenje.«

»Ah,« je dejala ona, »to je strašno... Jaz sem sirovaška dekle...«

»Kaj me briga to! Zakaj bi ne postal moja žena?«

»Nikdar, gospod. To bi bil velik greh. Midva nisva iz enakega družabnega razreda. Vsa vaša bodočnost bi bila uničena... To nikakor ne more biti.«

Zalostno me je gledala. Izgledati sem moral naravnost obupno. Roke so se mi tresle.

»Poslušajte,« mi je rekla Margaretta. »Videla se bova vsaka nedelja... Zakaj vas ne bi mogla nedolžno ljubezen osrečiti?... In sčasom boste ozdraveli!...«

Sestajal sem se z njo vsako nedeljo. Ker je bila Angležinja, ni vzela za slabo, če mi je ponudila svoje ustnice in če nisem šel v stvari dalje. Begala sva po parkih, po gozdovih in rečnih bregovih. Ko sva se nekega večera vracala pod zvezdnatim nebom proti domu, mi je šepnila ona:

»Tudi jaz vas ljubim!«

Meni se je zdelo, da se je svet naravno napravil... Nekaj mesecev sem bil srečen s to nedolžno, milo deklico. Potem pa, ker se pač nahajal v nas demon, sem začel popolnoma zvezo. Ona je to vedela in je trpela valed tega... in čež nekdanji je postalo njeno angelsko obličje zelo žalostno... Prišla je zima. Hodila sva po zaledenelih jarkih, po poljanah, vseh belih od snega in tija, skozi rumeno in črno meglo... Vedno bolj sem si želel, da bi postala ona moja žena, ker sem vedel, da drugače ne bo nikakor moja, in sam sebe bi prežiral, če bi mi prišlo na um, da bi onečastil tako nedolžnost.

Neko popoldne sva se našla v San Jaimes Parku. Bila je bolj bleda kot navadno; njene oči so imele barvo nočnega neba; po malem je kašljala. Se nikoli je nisem tako ljubil, in to sem ji povedal z ognjevitimi besedami. Vdihnila je globoko in mi odgovorila:

»Mili moj, molila sem... in zdaj vem čisto gotovo, da vaša bodočnost ne bo uničena. Torej, kadar hočete, grem z vami pred oltar...«

Tako sva postala mož in žena. Zdi se mi, da ni nikdar noben človek, ki je bil rojen od ženske, ljublj koga bolj strastno in nežno, kakor sem jaz ljubil Margaretto...

Pretekli so prvi meseci, prišla je pomlad, in za enakovrednim vetrovi je zapel april skozi oblake.

Imel sem ostati v Londonu do jeseni. Na Margaretino prošnjo nisem obvestil strica o svoji ženitvi.

»Ni potrebno, da to napravite,« je dejala ona, »samo razjeli bi se. Bo že Bog vse uredil! Jaz sem o tem prepričana, mili moj!«

Ona je zelo shujšala; včasih je vstala ponoči, da se nadiha svežega zraka.

»Nikar se ne vznemirjajte,« je govorila ona. »Počakajte... Bog bedi nad vašo usodo...«

Došlo ni hotela iti k zdravniku. Toda, ko je postajala vedno bolj mršava in je dobivala vedno pogostejše napade zadušnice, sem brez njene vednosti poklical zdravnika Bilinga, ki me je zdravil, ko sem se nekoč močno prehladil...

Margareta se ga ni mogla odbiti. Dala se je pregledati. Bilingov obraz se je zresnil, in ko sem ga spremljal, mi je na vratih dejal:

»Resno je... zelo resno.«

»Da ni...?« sem zajecjal ves prestrašen.

»Ni že treba obupovati...«

Gospodarstvo.

Ponovni porast dinarja.

Dinar notira v Curihu 7.40—7.50 in je vzlic trenutnim reakcijam, ki spremljajo take pojave, čvrst.

Po nenadnem zadnjem porastu so tečaj deviz nekaj narasli, vendar se, z ozirom na veliko zanimanje inozemstva za dinar, pričakuje, da se na današnji višini obdrži in celo nčvrsti.

Za nekatere gospodarske kroge je prišel ta nagel porast malo prehitro in se temu primerno opaža na blagovnem trgu precejšnje slabljenje cen, kar dosega ni bilo v navadi.

Tako je n. pr. cena živini padla za 50 para do 1 dinar pri kilogramu žive vage.

Ker se naš izvoz izredno povoljno razvija, je redni dotok tujih plačilnih sredstev za daljšo dobo zagotovljen. Da si je že lani izvoz zelo narasel, je pričakovati, da se bo v letošnjem letu še znatno stopnjeval.

Važen za naš izvoz je postal tobak. Po poročilih monopolne direkcije se je izvozilo v l. 1922 za 320, v letu 1923 pa za 500 vagonov duhana. Za leto 1924 je proračunjen izvoz duhana na nič manje kakor 1520 vagonov v vrednosti 1.5 milijarde dinarjev.

Kupci so po večini Čehoslovaki, Italijani in Holandci.

Silno zboljšanje se kaže tudi pri sladkorju. Dosedaj smo morali sladkor

uvažati, letos pa bomo mogli kriti vse lastne potrebe in še vrhu tega izvoziti 3000 vagonov sladkorja.

Nadvide ugodno se je razvijal izvoz v Italijo, ki je dosegel v prvi polovici tega leta 1.800 milijonov dinarjev. Danes nastopa Italija kot eden prvih interesentov za naš dinar in temu primeren je tudi čvrstota dinarja na italijanskih borzih. Italijanski poskusi, da bi potisnili tečaj dinarja navzdol, so se popolnoma ponesrečili.

Mnogo je doprinesla k zadnjemu porastu tudi reaktivacija Bleerovega posojila in je Bleerova skupina že nakazala 3 milijone dolarjev za dograditev prireditih prog.

Povprečno so padle devize za 15 odstotkov, vkljub znatnem porastu obtočkov bankovcev, ki se je povečal od 22. julija do 8. septembra za 476 mil. dinarjev.

Dvig dinarja je torej globoko utemeljen in zato ni pričakovati, da bi se tečaj dinarja poslabšal. Nasprotno so gospodarski krogi mnenja, da bo dosegel dinar v Curihu vrednost 8 santimov, ki pa še vedno dne bi po vsem odgovarjala realni vrednosti dinarja. Iz ozirov na našo industrijo in naše gospodarstvo pa seveda ni želeli, da bi se vršil dvig dinarja prehitro.

Na vsak način pa naj vsakdo računa s čvrsto tendenco dinarja.

Neumestna šikana občinstva in trgovstva.

Dosedaj je smel denaturirani špirit prodajati vsakdo, ki je dobil dovolilnico od finančnega oblastva. Dovolilnico je dobil le trgovec, ki je bil v dohodarstvenem ozirom neoprečen pod pogoj, ki so izključevali vsako zlorabo. Dogajali so se vsi mogoči dohodarstveni prestopki, nikdar pa se ni dogodilo, da bi kdo porabljal denaturirani špirit za druge, nego običajne namene, ali celo za uživanje. Odkar se je zganjalo oprostilo skoro vsake kontrole in tudi davščine, je zloraba denaturiranega špirta tembolj izključena. Kljub temu pa je zakon o takšnih pristojbinah prepovedal prodajo denaturiranega špirta vsem točilcem pijač. Na eni strani jim je naložil običajne točarske takse, na drugi strani jim pa omejil prodajo predmeta, po katerem je v Sloveniji, ker se porablja za kurjivo, polturbo itd., življeno popravevanje. Vsi točilci pijač morajo sedaj vsled strogega izvajanja prepovedi vračati dovolilnice in prenehati s prodajo denaturiranega špirta. Kakor trgovcem tako tudi občinstvu ne more biti prijetno, da prvi ne morejo nuditi svojim odjemalcem tudi denaturiranega špirta, občinstvu pa ne, ker mora od prodajalca do prodajalca poprave-

vati, kje bi se moglo nabaviti gorivo. To so nevdružne razmere, ki so tem bolj občutne, ker prepoved stvarno ni utemeljena in tudi ne zadosti premišljena. Ako bi generalna direkcija posrednih davkov, ki je predlagala uzakonjenje prepovedi, zadevo natančneje proučila, bi morala brez dvoma priti do prepričanja, da je taka prepoved nepotrebna, ker so interesi finančne uprave že z dosedanjimi kavitami zadostno zaščiteni.

Kakor se nam zdi, je trgovska zbornica v Ljubljani že ponovno opozorila na nujno potrebo, da se prepoved razveljavi in v takoj ukne nadaljno odzemanje dovolilnic, do sedaj žal brez uspeha. Svojo akcijo je pred kratkim ponovila. Upamo, da bo pri novem finančnem ministru našla več razumevanja vsaj v takih in podobnih primerih, v katerih ne gre za interese državnih financ, ampak edino za odpravo neumestne in neutemeljene odredbe, ki vkljub svoji navidezni malenkosti vendarle globoko posega v interese trgovstva in posredno tudi občinstva, ki ima interes na tem, da se ne monopolizira prodaja gorilnega špirta v rokah nekaterih in jo na ta način izloči iz trgovske konkurence.

× **Zagrebski trg.** Posledice naraščanja dinarja pri živini. Naraščanje dinarja se že precej pozna na našem trgu. Predvsem so začele cene živine padati, tako, da se bo mogoče gotovo povenilo. Izvoz je radi naraščanja dinarja precej slabši, ker je inozemskim trgovcem živinska roba po starih cenah sedaj predraga. Za dinar morajo sedaj več plačati in se vsled tega vzdržujejo kupci. Tedenski živinski sejem v Zagrebu že zaznamuje znatno padanje cen. Voli I. razreda so se plačevali 13.50 do 15 Din (pretekli teden 15 do 15.50), voli II. 12.50 do 13 Din (pretekli teden 12.50 do 13.50), voli III. 10 do 11.50 Din (pretekli teden 10 do 12); junice I. 12.50 do 13.50 Din (pretekli teden 13.50 do 15), junice II. 11.50 do 12 Din (pretekli teden 12 do 13); junice I. 13 do 14.50 Din (pretekli teden 14 do 15), junice II. 12 do 13.50 Din (pretekli teden 13 do 14); krave I. 12.50 do 13.50 Din (pretekli teden 13 do 14), krave II. 11 do 12 (pretekli teden 12 do 13.50), krave III. 8 do 9 Din (kot pretekli teden), bikci 12 do 14 Din, vse za kilogram žive teže. Sorazmerno z domačo živino so padle cene na zagrebškem sejmu tudi bosanskih volov, obratno so pa nekoliko narasle cene preševcev.

× **Dobave.** Vršile se bodo oteratne licitacije: Dne 4. oktobra t. l. pri ravnateljstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave terpentina in skitativa ter glede hrastovega lesa za skretnice; pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici glede dobave raznega železa. — Dne 6. oktobra t. l. pri upravi državnih monopolov v Beogradu glede dobave embalaže iz jute in blaga »amerikana«; pri ravnateljstvu državnih železnic v Sarajevu glede dobave črne olinatne barve; pri ravnateljstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave pisalnega in risalnega ma-

terijala; pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici glede dobave kostira. — Dne 7. oktobra t. l. pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici glede dobave tračnic »feniks«; pri ravnateljstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave razne pločevine. — Dne 8. oktobra t. l. pri ravnateljstvu državnih železnic v Sarajevu glede dobave stenskih posod za elemente; pri ravnateljstvu državnih železnic v Zagrebu glede dobave raznega orodja; pohištva itd. — Predmetni oglasi z natančnejšimi podatki so v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× **Prodaja špirta.** Ravnateljstvo zemaljske dobra Božjakovina (Hrvat.) bo prodalo dne 30. septembra t. l. potom dražbe 300 hl surovega absolutnega špirta. Predmetni oglaš z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

× **Oddaja popravih del na borovniškem vialduktu.** Dne 24. septembra t. l. se bo vršila pri direkciji državnih železnic v Ljubljani oteratna licitacija glede oddaje popravih del na borovniškem vialduktu. Predmetni oglaš z natančnejšimi podatki je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Kar Vi hočete

to je Elzafluid. To pravo domače sredstvo, katero pre

skrajno sovražna. — Interesantno je, kako je postopal Lovrač s svojo ženo. Ne samo, da jo je vsak dan zmerjal in pridno pretepal, tudi šikaniral jo je do ekscesa, prav tako, kakor so šikanirali včasih avstrovske podčastniki moštvo; tako je naprimer vrgele kape na tla in zarohel nad ženo: »Poberi jo.« Ko je žena njegovo povelje izpolnila in rekla: »Kušni jo!« Najsi je žena to novo povelje izvršila ali ne, dobila je tako kufar, da je odletela v kot... Lovrač je bil pa tudi seksualno perverzen. Kakor so izpovedale priče, ni bil samo hud »babjek«, temveč, je uganjal tudi take »svinjarije« — da rabimo izraz priči, »da jih je greh poverdati in ki jih kazenski zakonik subsumira pod § 129a (Sodomija).

Zdravniški izvid.

Lovrač je bil streljen s strelom iz lovske puške. Puška je stara: Kalibra 0, 17 se »baše« od spredaj. Nabasana je bila s šibranji iz nasekanega svineca, kakor jih rabijo tudi danes še včasih divji lovci za lov na lisice in večjo divjačino. Sibre so zadale Lovrača v zatilnik. — Pri raztelesenju so našli v glavi šest šiber. Možakar je umrl vsled otrpjenosti možgan. Poškodba je bila smrtna in vsaka pomoč izključena. Smrt je nastopila takoj.

Predkazni.

Obtoženec ima takorekoč neoporečno preteklost. Kaznovan je bil samo enkrat in sicer radi prestopka zoper varnost časti. Popolnoma druge vrste človek je pa, punci kriminalitet, umorjen Lovrač. Mož ima okrog dvesto kazni. Sedel je radi uboja lastnega brata, ki ga je z nožem zaklal, celih šest let, radi težke telesne poškodbe vsega skupaj 21 mesecev, radi lahke pa 17 mesecev. Obsojen je bil, ker je pretepal očeta, mater, poškodoval drugega brata in ženo. Sploh se je vedno pretepal in, če bi bil vsak slučaj ovađen, bi bil preživel več časa v zaporu, kakor zunaj zapore.

Vprašanja porotnikov:

1. glavno: Umor (§ 134 k. z.)?
2. glavno: Prestopke po §§ 2 in 4 zak. o posesti in nošnji orožja?
3. (za slučaj, da se prvo zanika): Uboj (§ 140 k. z.).

Zagovornik dr. Ažman predlaga dodatno vprašanje, če je obtoženec ravnal v strahu in bojazni, duševni stiski, kratko pod vtisom nepremagljive sile (§ 2 lit g. k. z.) in drugič dodatno vprašanje glede malomarnega ogrožanja človeškega življenja (§ 335 k. z.).

Državni pravnik ugovarja zagovornikovemu predlogu, zanika neodoljivo silo, češ obtoženec je prišel zavratno, ko Lovrač ni ničesar slutil. Ravnal je namenoma. Za slučaj, da se ugotovi zagovornikovemu predlogu in stavi dodatno vprašanje glede neodoljive sile, si pridržuje ničnostno pritožbo. — Istotako se protivi, da bi se porotnikom stavilo dodatno vprašanje, če ni podan dejanski stan § 335 k. z.

Senat je zagovornikovo predlogo zavrnil in sicer z motivacijo, da nepremagljive sile ni bilo, v smislu § 335 k. z. se pa obtoženec tudi ni zagovarjal.

Govor državnega pravdnika.

To zasedanje moramo imenovati krvavo zasedanje. Imeli smo dva slučaja uboja in štiri slučaje umora. Če je obtoženec čutil, da je Lovrač silovit človek in najsi je o tem prepričana vsa soseska, s tem se nikakor ni rečeno, da je imel obtoženec pravico nastopiti kot sodnik. Nepobitno dejstvo je, da je izvršil zavraten umor, iz razdalje pol metra je oddal strel, ko je Lovrač, nič hudega sluteč, lupil krompir za mizo. Da je streljal z namenom in ne zato, ker si ni mogel pomagati, kaže rana in bližina strele. Vedeti je moral, da učinkuje strel še bolj, če je puška nabasana s šibrami, kakor pa, če se strelja s krogo. Moral je imeti namen, spraviti Lovrača na drugi svet. Streljal je brez ozira na druge okoliščine. Res ni bil Lovrač na najboljšem glasu. Ni mu namen izpremeniti črno v belo, vendar pa ne sme vsak človeka, ki mu je sovražna, kar meni nič, tebi nič spraviti na drugi svet. Predlagam, da se ne glede na osebo Lovrača, presoja dejanje tako, kakor je izvršeno. Obtoženec je smrt hotel in jo je povzročil.

Plačdoyer dr. Ažmana.

Zagovornik je v govoru, polnem elana, ki je bil kratek, dobro zasnovan in strokovno temeljit, izvajal v kratkem sledeče:

»Gospodje porotniki! Razsojajte brez ozira na prejšnje porotne slučaje. Vsak slučaj ima zase nekaj posebnega. — Pred seboj imate človeka, ki je priden, pošten in dober. Obtožnica mu je delala že vnaprej krivico. Tako se je zgodilo tudi danes. Če je res morilec, potem je izvršek človestva.

— Poglejmo, kakšni so nagibi, razlogi, kaj ga je gnalo, da je pograbil puško. — Njegov zagovor se z izpovedbami priča absolutno in popolnoma krije. — Lovrač ga je neprenehoma zasledoval. Z nožem ga je napadal, čakal ga je v gozdu. — »Vse se ga je balo,« pravi, »jaz tudi. Niti v sanjah nisem imel miru pred njim, videl sem ga, kako me kolje.« — Tega sicer ni videl nihče. Če je pa vse drugo res, bo to tudi. Odkar mu je očital obtoženec, da je zažgal kozolet, ga je Lovrač neprestano preganjal. Zažugal mu je, da »bo še crknul.« Od tega časa je Bedenk vedno premišljeval, da ne more živeti, če živi Lovrač. — Kaj je bil Bedenk Lovrač? Strah, pred katerim se je tresel, in z njim vred se je tresla cela vas. Ravnal je pod sugestijo družbe. Lovrač je bil požigalec, ničvreden človek, pod to sugestijo je ravnal Bedenk, ki ima pohabljen desno roko in ni imel v svojem življenju puške v roki — in vendar je z levico tako nesrečno ustrelil. — Prišel je s puško pred hišo, ko je starel zapodil svojo ženo in zopet grozil, češ enkrat sem kozolet požgal, danes bom pa celo vas poglal v zrak. Te besede so Bedenkovo sumnjno potrdile, jezen je skočil in ustrelil — žal tako nesrečno, da je obšel Lovrač na mestu mrtov. Ko sem prišel prvič k Bedenku v preiskovalni zapor, sem ga vprašal: »Zakaj ste to storili?« Odgovoril je: »Če bi ne bil jaz njega, bi bil on mene.« — Puška je slučajno našel. — Vsa družba je pokojnega obsodila. Imel je 15 kralj, izmed teh jih znaša 5 devet let in dva meseca. Čast ste izraze. — Družba ga je obsodila in izbacila. — Zakaj ga niso naznanili? Popolnoma logično in naravno: Bali so se ga vsi. Poleg tega, da je bil skrajno nasilen, je bil požigalec, — požigalca se pa na dežel najbolj boje. Njegov zagovor je verjeten: Fant ni mogel računati s tem, da ga bo zadel tako nesrečno, da bo nastopila takoj smrt. Fant je ravnal neprevidno. On ni hudočelec in ni zloben. Nalagal vas ni in vse je po pravici povedal.

To mu daie pravico na vprašanje glede neoprevidnega ravnanja s puško in opozarjam vas, da vam pristojno potrditi to vprašanje kljub temu, da vam ga sodni dvor ni stavil.

Krivdorek porotnikov:

Porotniki so prvo glavno vprašanje glede umora soglasno zanikali. Potrdili pa so soglasno drugo vprašanje glede orepovedane posesti in nošnje orožja in pa tretje eventualno vprašanje glede uboja.

Sodba:

Kriv hudodelstva uboja v smislu § 140 k. z. in se obsodi na eno leto težke ječe, v katero kaznen se mu vstete preiskovalni zapor od 26. junija t. l.

DVA VLOMILCA.

Včeraj popoldne se je vršila zadnja porotna obravnava v jesenskem zasedanju. Dočim so se obravnavali zadnje dni sami umori in uboji, so bili predmet zadnje obravnave vložni tatninski dvojice Ignacij Salaj in Vincenc Obrula.

Iz obtožnice:

Ignacij Salaj, roj. 1903 v Cerenčevcih, samski, delavec, brez stalnega bivališča, je predkaznovan in Vincenc Obrula, roj. 1895 v Oplotnici, samski, delavec, brez stalnega bivališča, je predkaznovan, sta obtožena, da sta v Ljubljani po dvakratnem predkaznovanju kot tatninski tovariši zopet izvršila tatvino, pri čimer znaša skupna vrednost ukradenih predmetov 62.708 kron (torej nad 40.000).

Ukradla sta namreč: 1. V noči na 4. maj t. l. branjevki Franciški Živec na Gospodstviški cesti iz zaklenjene barake živili in krtac za 4118 kron; 2. v noči na 7. maja branjevki Mariji Kozinc iz zaklenjene barake pri Kolinski tovarni živili in par drugih predmetov za 1105 kron; 3. v noči na 8. maja Mariji Lovše iz zaklenjene barake na Tržaški cesti živili in par drugih predmetov v skupni vrednosti 1370 kron; 4. v noči na 12. maja Mariji Skulj iz zaklenjene barake na Glincih živili in par drugih predmetov za 3.239 kron; 5. v noči na 13. maja Antonu Merkmnu iz zaklenjene trgovine kož in čevljev v skupni vrednosti 52.876 kron.

Razlogi:

Ignacij Salaj je prišel dne 1. maja t. l. h zapore in se sestel z Obrulo, s katerim se je bil že v zaporu seznanil. — Ker nista imela denarja, sta se takoj sporazumela, da si ga bosta skušala pridobiti na lahek način potom tatvine. V smislu tega sklepa sta tudi izvršila vse navedene tatvine in vložne. Vložila sta na ta način, da sta z židarsko spono (klamfo) nasilno odprla vrata barak, ali pa tako, da sta izrezala v vrata odprtino in jih nato odprla. To delo je opravil eden, dočim je drugi stal na straži ter deval stvari, ki mu jih je drugi podajal iz barake ali trgovine, v že pripravljene vrečke. — Ukradene stvari sta deloma pojedla, deloma pa prodala.

Salaj je radi tatvine štirikrat, Obrula zanikata, da bi bila Ani Živec odnesla poleg tega iz mariborske kaznilnice pobegnili in se posluževali napačnih imen.

Obtožena vse tatvine odkrito priznata, samo par malenkosti negirata. Tako n. pr. zanikata, da bi bila Ani Živec odnesla poleg živili tudi 20 krtac v skupni vrednosti 400 kron. Svojo tatvino opravičujeta s tem, da sta bila brez posla — kljub vsemu trudu se jima ni posrečilo najti službe — in ker službe ni bilo, denarja in hrane tudi ni bilo: Lačna sta bila.

Priče potrdijo navedbe obtožnice v celnem obsegu.

Zastopnika nista govorila baš temperamentno.

Krivdorek porotnikov: 12 da za krivdo hudodelstva kvalificirane tatvine, torej 90% glasno da.

Sodba: Salaj je dobil 3 leta težke porostrene ječe, Obrul pa celo 5 let. — Salaj je zagovarjal dr. Sajovic, Obrula pa dr. Subic.

Po končani obravnavi je dejal Obrul predsedniku senata: »Gospod predsednik, to je bilo pa vseeno malo preveč!«

Lastnik:

Konzorcij »Narodnega Dnevnika«.

Glavni in odgovorni urednik:

Železnikar Aleksander.

Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

107

Tudi Thurana je sadje toliko okrepilo, da so vsi trije mislili, da bodo mogli priti do malega drevesa, kjer je bil čoln privezan.

Poskus se je posrečil in ker so bili vsi trije popolnoma izmučeni, so legli v senco drevesa in spali do noči.

Mesec dni so živeli na nizki obali razmeroma varno.

Ko so se okrepili, sta moža zgradila priprosto bivališče na vejah nekega drevesa in sicer dovolj visoko, da so bili varni pred napadi roparskih živali.

Po dnevi so nabirali sadje in male živali; po noči so se pa stisnili pod streho, dočim so se divji prebivalci džungle oglašali s svojim grdim tulenjem.

Spali so na travi, ki so jo znosili iz džungle. Jane Porter se je odevala s starim površnikom, ki ga je Clayton svojčasa na spomina vredni vožnji skozi winonzinske gozdove skoro pozabil na železniški postaji. Clayton je napravil v bivališču slabo steno iz vej, da je bil prostor razdeljen v dve polovici: ena je bila za deklico, druga pa zanj in za Thurana.

Že kmalu je Rus pokazal svoj pravi značaj: samoljublje, surovost, strahopetnost in brezmejno poželjivost. Že dvakrat se je moral Clayton zateči k surovi moči zaradi Thuranova obnašanja napram deklici. Niti za hip se ga ni upal pustiti samega z Jane. Tako sta živela Anglež in njegova nevesta v neprestanem razburjenju, vendar sta še zmirom upala na odrešenje.

Misli Jane Porter so se večkrat vračale k njenemu prejšnjemu življenju na divji obali. Oh, če bi bil pri njih nepremagljivi gozdni bog, čigar smrt jo je tako potrla! Potem bi se ne bala živeti in strašnega Rusa. Clayton jo je le s skrajnim naporom branil; kako drugače bi nastopil Tarzan, če bi le hip stal pred mračnim, pretečim Thuranom! Ko je nekoč šel Clayton samo do male rečice in se je Thurana zopet nesramno obnašal proti njej, mu je izdala svoje misli.

»Lahko si čestitate, gospod Thurana,« je dejala, »da ni ubogega gospoda Tarzana, ki je padel z naše ladje, zdaj tukaj.«

»Vi torej poznate to svinjo?« je vprašal Thurana.

»Poznam gospoda,« je odvrnila ona. »On je edini resnični mož, kar sem jih do sedaj poznala.«

V njenem glasu je bilo nekaj, kar je v Thuranu vzbudilo mnenje, da goji do njegovega sovražnika pač nekaj več kakor le prijateljstvo in zato je bil vesel, da je lahko opljuval njegov spomin.

»Bil je slabši od svinje!« je vzkliknil. »Bil je poдел strahopetec! Da bi se odtegnil pravični jezi soproga, čigar ženo je nadlegoval, je bil tako brezfasten, da je vso krivdo zvalil na ženo. Ker se mu pa to ni posrečilo, je pobegnil iz Francije, da se je odtegnil dvoboju. Vsed tega je bil na ladji, s katero sem se peljal z mis Streng v Kapetown. Vem, kaj govorim, ker je dotična žena moja sestra.

Javna zahvala!

Iz Novega mesta. V aferi laške učiteljice Terezije Turšič contra Malasek, ki se je obravnavala pred vzklicnim senatom okrožnega sodišča v Novem mestu, me je g. Dr. Ivan Vasič, odvetnik v Novem mestu tako spretno in temeljito zagovarjal, da čutim moralno dolžnost se mu javno zahvaliti in ga kot pravnega zagovornika najtopleje priporočati.

Fran Malasek,
učitelj poljedelstva na Gmnu.

In lahko vam še nekaj izdam, česar nisem dosedaj nikomur povedal: Vaš pošten gospod Tarzan je iz smrtnega strahu skočil s krova, ko sem ga zopet spoznal in zahteval od njega, da mi mora prihodnje jutro dati zadostčenje: hotel sem, da bi se v kajuti dvobojevala.

Jane Porter se je smejala.

»Menda si vendar ne domisljate, da bo kdo, ki pozna gospoda Tarzana in vas, verjel tem govoricam.«

»Zakaj pa je potem potoval pod tujim imenom?« je vprašal Thurana.

»Ne verjamem vam,« je jezno kliknila Jane.

Vendar je bilo posejano seme dvoma, ker je Jane povedala Hazel, da je njen gozdni bog potoval pod imenom John Caldwell iz Londona.

Komaj pet milj proti severu od kraja, kjer so živeli Jane, Clayton in Thurana, je stala mična Tarzanova kočica; vendar dasi ni bila razdalja velika, niso ničesar vedeli eden o drugem in je bilo ravnotako, kakor bi bilo tisoč milj med njimi.

Se naprej ob obali navzgor, par milj od koče, pa je živela v priprostitih, toda dobro zgrajenih kočah družba osemnajstih ljudi. Bili so prejšnji potniki treh čolnov »Lady Alice«, od katerih je bil Claytonov čoln ločen.

V treh dneh so priveslali na celino. Doletela jih ni nobena druga nesreča in čeprav jih je bolela izguba lahte in so trpeli od trdega životarenja v džungli, se jim kaj hujšega ni pripetilo.

Vsi so trdno upali, da je četrti čoln srečala ladja in da bodo kmalu poizvedovali po potnikih v ostalih treh čolnih.

Ker je bilo zadostno število pušk in municije v lord Temingtonovem čolnu, je bila družba za obrambo dobro opremljena in je lahko pobijala tudi večje živali.

Profesor Archimedes A. Porter je bila edina njihova neposredna skrb. Bil je prepričan, da je njegovo hčer našel mimoidoči parnik. Vsed tega ga njena usoda ni prav nič skrbela in se je popolnoma posvetil znanstvenim problemom, ki so bili po njegovem mnenju edino opravilo tako izobraženega moža. Njegov duh je bil za vse zunanje zadeve nepristopen.

»Nikdar,« je dejal utrjeni Samuel T. Philander lordu Temingtonu, »ni bilo tako težko skrbeti za profesorja Porterja. Saj ni mogoče obvladati ga. Pomislite, danes zjutraj sem ga moral pustiti komaj pol ure samega, pa ga ni bilo več, ko sem se vrnil. In kaj bi rekel, kje sem ga našel? Pol milje daleč na oceanu v rešilnem čolnu, kjer je po mili volji veslal. Sam ne vem, kako je sploh mogel za-

veslati tako daleč ven, ker je imel le eno veslo, s katerim se je ves srečen vrtil naokrog.

Ko me je neki mornar v drugem čolnu peljal ven, je bil profesor ves razburjen, ker sem mu mihal, naj se vrne na kopno.

»Kaj, mr. Philander?« je dejal. »Preseneča me, da imate vi, ki ste izobražen mož, ta pogum, da na ta način ovirate napredek znanosti. Na podlagi gotovih astronomičnih pojavov, ki sem jih opazoval v zadnjih tropičnih nočeh, sem domnel popolnoma novo hipotezo, s katero hočem presenetiti znanstveni svet. Rad bi le še prelistal sijajno monografijo o Laplaceovi hipotezi, ki se nahaja v neki privatni knjižnici v New Yorku. Baš sem hotel veslati tja po to brošuro, pa ste prišli vi, mr. Philander, in me zmotili.«

Z največjo težavo se mi je posrečilo pr. govoriti ga, da se je vrnil na breg; če ne bi ga moral s silo odvesti nazaj. — Tako je mr. Philander končal svojo tožbo.

Mis Streng in njena mati sta se obnašali zelo hrabro kljub večnemu strahu pred napadi divjih živali. Vendar jih ni bilo mogoče tako lahko prepričati, da je mimoidoči parnik našel Jane, Claytona in Thurana.

(Dalje prihodnjic.)

Priporočamo trdko
JOSIP PETELINC
LJUBLJANA
blizu Prešernovega
spomenika za vodo.
Najcenejši nakup
nogavic, žepnih robcev, brisalk, klot, ručavega platna, šifona, kravata, raznih gumbov, žlic, vilic, sprehajalnih palic, nahrbtnikov, potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje. — Razne škarje in kuhinjske nože.
Na veliko in malo.

Brinje novo istrsko
ima v zalogi
I. KNEZ,
Ljubljana. Gosposvetska c. 3.
Pristne kranjske klobase
izdeluje in razpošilja v vsaki množini stara renom. trdkra
M. Urbas, Slomškova ul. 13.
(Poleg mestne elektrarne.)

Svarilo.

Cenjene trgovce obveščamo, da g. Julij Stritar nima več zastopstva naše trdkre in tudi ni upravičen sprejemati naročila na izdelke.

Stare tovarne nogavic in pletenin
M. Franzl & sinovi, lastnik Feliks Franzl.
Ljubljana, Privoz štev. 10.

KUPUJTE
pri onih trgovcih, ki oglašujejo v
»Narodnem Dnevniku«.

Zasebni uradnik vešč vseh pisarniških del želi vstopiti v dobro idoece podjetje kot pisarniška moč. Ima kaviro 25.000 Din. Ponudbe pod Z. R. 1925 na upravo. Proda se po jako ugodni ceni eno, ogromno dvodružinska nova hiša v Ljubljani, katere se takoj izprazni. Poizve se pri lastniku, Vodnikova cesta 310. Novica za opeko visoke kategorije, komercijelno interesantni položaji, daje se v zakup ali skupno eksploatacijo. Ogledati gradit g. Ace Kulmer Ruše pri Mariboru. Delikatna trgovina na novo ustanovljena seocenjena mo občinstvu pripravila. Cene nizke, postrežba solidna. Pran Kos, Židovska ulica. Proda se po ugodni ceni dinamo stroj 3/4, P. H. predvojno blago, dalje 2 pletilna stroja, razne vošene pletenine, konjske odeje (koce) sukno itd. Poizve se pri Francu Triplat, Moste št. 25. p. Zirovnica, Gorenjsko. Proda se po zelo ugodni ceni 120 m² parketnih desic. Pojasnila daje Lovska Zadruga v Ljubljani. Občinski tajnik vešč vseh občinskih in vojaških del išče mesta. Ponudbe pod Z. R. 1925 na upravo.	Motocikelji »Path« 5 PH, dobro ohranjen se po ugodni ceni proda: Natančneje se poizve: Pod Ježo 98. Novi Vodmat-Moste. Trgovci, mlad, samostojen, želi znanja v svrhu ženitve, z gospodinjico, ki bi imela veselje do gostilne in nekaj premoženja. Le resne ponudbe s sliko pod »Srečna bodočnost« na upravo lista. Slike za legitimacije, kakor tudi vsa fotografška dela izdeluje najhitreje fotograf Hugo Hibiš, Ljubljana, Valva-zorjev trg 7. Tetaji živih jezikov srbohrvaščina, nemščina, francoščina, italijanščina, angleščina po praktični Berlitzovi metodi. Vpisovanje in pojasnila od 16. do 21. t. m. od 1/2-1/7 ure zvečer v Beethovnovi ulici 7 prtilišje, levo (sgrada čekov. urada). S. F. Jerns, prof. Elegantna spalnica, nova, kompletna, jesenova, politirana, se ugodno proda. Naslov pove upravo lista. Odda se nekaj vagonov oglja iz trdega lesa. Vešč se poizve pri Andreju Ljenski, St. Janž v Meži. Učni tetaji za izdelovanje damskih klobukov. Modni salon za damsko klobuko Aljošja Vlod roj. Mozetič, Ljubljana, Pred Sko-njo 21/II. sprejema dame in gospodine v praktičen pouk v svrhu pručanja za lastno rabo. Samostojno izvrševanje vsakovrstnih modnih klobukov. Nadaljnja pojasnila od 10-11 ure popoldan.	Inkasant prevzame kasiranje časopisnih naročin, zavarovalnih društvenih članarin, trgovskih terjatev. Nudim varščino. Cenjene ponudbe pod »Inkasant« na upravo lista. Kot družabnik vstopim v katerikoli dobro idoece podjetje s kapitalom 50.000 Din. Resne ponudbe pod Z. R. 1925 na upravo. Gospodinja trgovsko izobražena išče mesta v pisarni, bodisi za knjigovod. knjižo, kontorstinsko ali blagajničarko. Pripravljena je iti tudi nekaj mesecev brezplačno. Ponudbe na upravo lista pod »Pisarniška moč«. Stanovanje s kuhinjo in 2 malimi sobami ali 1 veliko se išče v Ljubljani ali okolici. Plaža se mesečno do 1500.— K. Cenjene ponudbe ne upr. lista pod »Čimpreje«. Pisalni stroj »Oliver« predvojni izdelek, skoro nov, naravoslovne knjige, kakor Brehm: Tierleben, 10 zv. Kerner v. Marlaun: Pflanzenleben, Dr. Haacke: Schöpfung der Tierwelt, Dr. Neumayr: Erdgeschichte, Dr. Mayer: Weltgeschichte, Dr. Hatzfeld: Völkergunde, Dr. Hanke: Der Mensch, skupaj 10 zv., Mayer: Konversationslexikon, 24 zv., vse te knjige v krasotni izdaji in unaniti vezbi, dalje klasiki Cottageve izdaje ter razne juristične, znanstvene in belestristične knjige, sve v najboljšem stanju se prodajo. Naslov na upravo lista pod »Razprodaja«.
---	--	--